

POJEM NÁBOŽENSTVÍ V DĚTSKÉ KONSTRUKCI SVĚTA A V PROCESU VYUČOVÁNÍ

THE CONCEPT OF RELIGION IN THE CHILDREN'S CONSTRUCTION OF THE WORLD AND IN THE EDUCATION PROCESS

Bruzlová Martina

Klíčová slova: dětské pojetí; náboženství; žák; esej; rozhovor; základní škola
Key words: child's concept; religion; pupil; essay; interview; elementary school

Ráda bych představila výsledky výzkumu dětského pojetí pojmu náboženství a jeho změn v procesu vyučování. Výzkum zachytil žákovské pojetí pojmu náboženství pomocí eseje a následného nestrukturovaného rozhovoru. Pozorováním dvou metod výuky (tradiční a alternativní) bylo zjištěno, jakým způsobem jsou žákovská pojetí zapojována v rámci odlišných výukových přístupů. Výsledky výzkumu ukazují příklady dětského pojetí pojmu náboženství, jež jsou u každého jedince velmi specifické a individuální. Ve způsobech vyjádření žáků byly nalezeny podobnosti v používání pojmu věc, věci, který se objevoval v případech konkretizování vlastních představ, jež nejdou jednoduše vysvětlit, ale pro žáka v jistém smyslu existují. Další pojem, který se objevuje téměř u všech zkoumaných, je pojem něco, a to nejčastěji v kontextu víry v něco. Dále bylo zjištěno, že přímá výuka tématu náboženství neměla v obou zkoumaných typech škol na dětská pojetí velký vliv.

Diplomová práce se zaměřila na zjištění dětského pojetí pojmu náboženství a na jeho změny v procesu vyučování. Výzkum zachytil žákovské pojetí pojmu náboženství pomocí eseje a následného nestrukturovaného rozhovoru. Zúčastněným pozorováním dvou metod výuky (tradiční a alternativní) bylo zjištěno, jakým způsobem jsou žákovská pojetí zapojována v rámci odlišných výukových přístupů. Dětské pojetí je nedílnou součástí vzdělávacího procesu a je nutné s ním počítat jako s přirozeným nástrojem, který dítě do výuky přináší.

Výzkumný projekt pracuje s mechanismem tzv. žákovských pojetí. Dětské/žákovské pojetí označuje dynamický systém znalostí, zkušeností, emocí, jehož složky jsou dítětem využívány při procesu chápání a poznávání. Lze ho chápat jako komplexní mechanismus, který zpracovává informace ve vzájemných vazbách, jako nástroj v procesu poznávání, tvořící v jistém smyslu představu o daných informacích. (Bertrand, 1998, str. 68–70). Výzkum zachycuje dětské pojetí pojmu náboženství. Pojem náboženství není uzavřenou kategorií a užívá se v mnoha oblastech vědy, ale také mimo ni. V religionistice neexistuje jednotná

formulace definice pojmu náboženství. Nedává si za úkol sjednotit myšlenky, snaží se objasnit pojem, nebo je omezit na ty „pravdivé“. Práce tedy pracuje s definicí pouze implicitně a zjišťuje, jaké myšlenkové procesy pojem vyvolá u dítěte, které pracuje s vlastními konstrukty a zároveň je ovlivňováno svým okolím.

Celý výzkum byl rozvržen na tři fáze. Výchozí data pro zjištění žákovského pojetí pojmu náboženství byla získána analýzou školních vzdělávacích programů dvou vybraných základních škol. Dále byla zvolena byla kombinace metod psaní eseje a nestrukturovaného rozhovoru. Dalším krokem se stalo zúčastněné pozorování výuky obsahující téma náboženství.

Výsledky ukazují příklady dětského pojetí pojmu náboženství, jež jsou u každého jedince velmi specifické a individuální. Ve způsobech vyjádření žáků byly nalezeny podobnosti v používání pojmu věc, věci, který se objevoval v případech konkretizování vlastních představ. Další pojem, který se objevuje téměř u všech zkoumaných, je pojem něco, a to nejčastěji v kontextu víry v něco. Pojem náboženství žáci nevyužívají při sdělování vlastních zkušeností a emocí. Přímá výuka tématu náboženství neměla v obou zkoumaných typech škol na dětská pojetí velký vliv.

Abstract: I would like to show the results of the exploration of children's concept of religion and its changes in the process of teaching. The research has captured pupils' concept of religion through the essay and the subsequent unstructured interview. By observing two teaching methods (traditional and alternative), it was found out how pupils' concepts are involved in two different learning approaches. The results show examples of children's concepts of religion as very specific and individual. In the ways of pupils' expression there were found the similarities in the use of the concept of the thing, things, occurring in the cases of the concretization of one's own ideas, which cannot be explained in a simple way, for they in a certain sense exist for the pupil. Another concept that occurs almost in case of all participants is the word something, most often in the context of belief in something. Furthermore, it has been shown that direct teaching of the subject of religion does not have a great influence on children's concepts.

Literatura/References:

- Dickinson, J., & Emler, N. (2004). *Children's understanding of social class and occupational groupings*. In M. Barrett & E. Buchanan-Barrow. *Children's understanding of society*. New York.
- Forťová, I. (2015). *Dětská porozumění sociální stratifikaci u žáků 2. stupně ZŠ* (Diplomová práce). Dostupné z <https://dspace.cuni.cz/bitstream/>

handle/20.500.11956/71898/DPTX_2012_2_11410_0_387375_0_134372.
pdf?sequence=1&isAllowed=y.

Gavora, P. (1992). *Naivné teórie dieťaťa a ich pedagogické využitie*. Pedagogika, 42(1).